

Κατασκευή έμφυλων ταυτοτήτων στον δημόσιο και τον ιδιωτικό λόγο του Facebook

Βιβλιογραφικό πλαίσιο

Σύμφωνα με τη Zappavigna (2012), η ανάπτυξη του δεύτερου ιστού (Web 2.0) έχει αποτελέσει ένα ακόμη ορόσημο για την επιστήμη της γλωσσολογίας, έπειτα από την ανακάλυψη της γραφής και της ηχογράφησης. Με την ανάπτυξη του πρώτου και κυρίως του δεύτερου ιστού αναπτύχθηκε και ο κλάδος της διαμεσολαβημένης επικοινωνίας, ο οποίος χρησιμοποιεί τα εργαλεία της Ανάλυσης Λόγου για να περιγράψει την επικοινωνία μέσω του διαδικτύου.

Τα ζητήματα που απασχολούν την έρευνα περιστρέφονται κυρίως γύρω από τη δημιουργία δεσμών μεταξύ των χρηστών (Zappavigna 2012), την ιδεολογία, τη διακειμενικότητα, την επιτέλεση ταυτοτήτων, τον λόγο στα μέσα μαζικής δικτύωσης σε σχέση με το περιεχόμενο και τον λόγο στις διαδικτυακές πρακτικές (Thurlow & Mroczek 2011, Jones, Chik & Hafner 2015, Seargant & Tagg 2014).

Ωστόσο, η έρευνα επικεντρώνεται σχεδόν αποκλειστικά στον δημόσιο λόγο των μέσων μαζικής δικτύωσης, όπως αναρτήσεις και σχόλια (Georgalou 2014 για το ελληνικό Facebook), ενώ είναι ιδιαίτερα περιορισμένη σε ό,τι αφορά τις ιδιωτικές συνομιλίες (Meredith 2014), παρά το γεγονός ότι η εφαρμογή Messenger του Facebook είναι εξαιρετικά δημοφιλής. Το Messenger λειτουργεί όπως ένα chat room, με τη διαφορά ότι οι συμμετέχοντες είναι μεταξύ τους φίλοι στο Facebook. Με αυτόν τον τρόπο δημιουργούνται δύο παράλληλα περιβάλλοντα στο ίδιο μέσο και με τους ίδιους, σε γενικές γραμμές συμμετέχοντες, ένα δημόσιο και ένα ιδιωτικό.

Η διδακτορική διατριβή σκοπεύει να ερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο οι χρήστες του Facebook κατασκευάζουν έμφυλες ταυτότητες στον δημόσιο και στον ιδιωτικό λόγο τους και να μελετήσει τις διαφορές που προκύπτουν ανάμεσα στις δύο σφαίρες λόγου τόσο σε επίπεδο κατασκευής ταυτοτήτων όσο και στις γλωσσικές επιλογές των χρηστών.

Δεδομένα και μεθοδολογία

Η συλλογή των δεδομένων θα χωριστεί σε δύο φάσεις. Κατά την πρώτη φάση θα συλλεχθούν δεδομένα από ιδιωτικές συνομιλίες στο chat του Facebook αφού θα έχει δοθεί άδεια από όλους τους συνομιλητές, οι οποίοι μπορεί να είναι και παραπάνω από δύο σε κάθε συνομιλία. Οι συνομιλίες που θα μελετηθούν θα έχουν πραγματοποιηθεί σε χρόνο προηγούμενο της συλλογής ώστε να αποκλειστεί κατά το δυνατόν το παράδοξο του παρατηρητή.

Κατά τη δεύτερη φάση θα συλλεχθούν αποσπάσματα από δημόσιες αναρτήσεις τόσο μέσα από τα προφίλ των χρηστών όσο και από τη συμμετοχή τους σε δημοφιλείς σελίδες του Facebook. Οι σελίδες θα επιλεγούν τόσο βάσει δημοφιλίας, ανάλογα δηλαδή με τα επίσημα στατιστικά δεδομένα (metrics) του Facebook, όσο και βάσει

θεματικής. Θα προτιμηθούν σελίδες που παρουσιάζουν τάση ενασχόλησης με έμφυλα ζητήματα.

Η ανάλυση των δεδομένων θα είναι αρχικά ποιοτική· ωστόσο, θα ακολουθήσει και ποσοτική ανάλυση αφού από τις δύο φάσεις της συλλογής δεδομένων θα παραχθούν ισάριθμα σώματα κειμένων, τα οποία θα συγκριθούν μεταξύ τους ώστε να μελετηθούν στοιχεία που παρουσιάζουν αυξημένη συχνότητα και, ενδεχομένως, συνάψεις που συνδέονται με το ζήτημα του φύλου.

Ανάλυση

Οι ταυτότητες αποτελούν μια διαλεκτική διαδικασία αυτοπροσδιορισμού και ετεροπροσδιορισμού· δεν είναι κάτι στατικό και δεν αντικατοπτρίζονται απλά μέσα στον λόγο αλλά παράγονται και αναπαράγονται δυναμικά συνεχώς μέσω της γλώσσας (Georgakopoulou 1997) και συνδέονται με τις κοινωνικές συνθήκες (Gee 2000). Η διατριβή θα μελετήσει τις αναπαραστάσεις που σχετίζονται με το βιολογικό, το κοινωνικό φύλο και τη σεξουαλικότητα και τις οποίες κατασκευάζουν και συν-κατασκευάζουν οι χρήστες, ώστε να απαντήσει στα παρακάτω ερωτήματα.

- Αν και γιατί οι χρήστες κατασκευάζουν διαφορετικές ταυτότητες στην ιδιωτική και τη δημόσια σφαίρα.
- Πώς τοποθετούν τον εαυτό τους κάθε φορά σε σχέση με το φύλο του συνομιλητή τους και τις έμφυλες αναπαραστάσεις που αναδύονται στη συνομιλία. Για παράδειγμα, πώς χτίζουν έμφυλες ταυτότητες σε μια φιλική συζήτηση και πώς σε μια έντονη διαφωνία ή σε τσακωμό· πώς όταν θέλουν να προσεγγίσουν κάποιον και πώς όταν θέλουν να απομακρυνθούν. Έτσι, θα μελετήσουμε ποιες περικειμενικές καταστάσεις σχετίζονται με ποια χαρακτηριστικά που συνδέονται με το φύλο και το αντίστροφο. Θα βασιστούμε στη *θεωρία της τοποθέτησης* (positioning theory) των Harré & Langenhove (1999) και Moghaddam & Harré (2010), δηλαδή τη διαδικασία κατά την οποία τα άτομα τοποθετούν στις συνομιλίες τους εαυτούς τους και τους άλλους ζητώντας και δίνοντας δικαιώματα και υποχρεώσεις.
- Με ποιους τρόπους εντάσσονται στον λόγο στοιχεία πολυτροπικότητας και πώς χρησιμοποιούν οι χρήστες στοιχεία viral, καθώς και μιμίδια για να δομήσουν έμφυλες ταυτότητες.
- Ως προς τις λεξικογραμματικές επιλογές θα ερευνηθεί η παραγωγή νεολογισμών που σχετίζονται με το φύλο όπως *φεμιναζί*, καθώς και η σημασιολογική μεταβολή ορισμένων όρων όπως για παράδειγμα *κάρχια* και *γύπας*, καθώς και κάποιες νέες σταθερές συνάψεις όπως *λαϊκό μαστόρι* και *λαϊκό κοράσιο* που έχουν παρατηρηθεί από μία αρχική έρευνα. Στη συνέχεια θα ερευνηθεί το κατά πόσο οι όροι αυτοί αναπαριστούν συγκεκριμένες ταυτότητες και πώς τις διαπραγματεύονται κάθε φορά οι χρήστες.

Πιθανά ευρήματα

Το βασικότερο εύρημα που θεωρούμε πως θα προκύψει από την έρευνα αφορά τις τάσεις που παρουσιάζονται σήμερα στον λόγο σχετικά με το φύλο και τη σεξουαλικότητα. Οι πιθανές διαφορές ανάμεσα στον ιδιωτικό και τον δημόσιο λόγο θα καταδείξουν την επιρροή της πολιτικής ορθότητας αφού θα φανεί ποιες είναι οι ταυτότητες εκείνες που οι χρήστες αποφεύγουν να αναπαραστήσουν δημόσια αλλά όχι ιδιωτικά.

Θα διαφανεί επίσης ο ρόλος του φύλου στην επιχειρηματολογία, δηλαδή το κατά πόσο οι έμφυλες ταυτότητες που κατασκευάζουν οι χρήστες για τους συνομιλητές τους και τους ίδιους έχουν ως στόχο να μειώσουν ή να αυξήσουν την ισχύ των επιχειρημάτων τους. Τέλος, οι ταυτότητες που θα συνδεθούν με τους νεολογισμούς και τις σταθερές συνάψεις που θα βρεθούν θα μας δώσουν πιθανότατα τη δυνατότητα να καταγράψουμε και τις σημασίες τους.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Gee, J. P. (2000). Identity as an analytic lens for research in education. *Review of Research in Education*, 25(1): 99–125.
- Georgakopoulou, A. (1997). *Small Stories, Interaction and Identities*. Amsterdam: John Benjamins.
- Georgalou, M. (2014). Constructions of identity on Facebook: A discourse-centred online ethnographic study of Greek users. Διδακτορική διατριβή, Lancaster University.
- Jones R.H. Chik A. & Hafner C.A. (επιμ.) (2015). *Discourse and Digital Practices: Doing Discourse Analysis in the Digital Age*. London: Routledge.
- Meredith, J. (2014). Chatting online: Comparing spoken and online written interaction between friends. Διδακτορική διατριβή, Loughborough University.
- Moghaddam, F. & Harré, R. (2010). Words, conflicts and political processes. Στο F. Moghaddam & R. Harré (επιμ.) *Words of Conflict, Words of War: How the Language we Use in Political Processes Sparks Fighting*, 1-27, Santa Barbara, CA: Praeger.
- Seargeant, P & Tagg, C. (επιμ.) (2014). *The Language of Social Media: Identity and Community on the Internet*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Thurlow, C. & Mroczek, K. (επιμ.) (2011). *Digital discourse: Language in the New media*. Oxford: Oxford University Press
- van Langenhove, L. & Harré, R. (1999). Positioning and the writing of science. Στο R. Harre & L. van Langenhove (επιμ.) *Positioning Theory: moral contexts of intentional action*, 102–115, Oxford: Blackwell.
- Zappavigna, M. (2012). *Discourse of Twitter and Social Media: How We Use Language to Create Affiliation on the Web*. London: Bloomsbury.